

“Tajik state university of commerce”

Course: *Foreign economic activity of enterprises in the Republic of Tajikistan*

Week 16:

Export and import operations of international services, organization and operation of joint-stock companies in Tajikistan

**Rustamzoda Fitrat
Muzafar**

Lecturer of: Export and import operations of international services, organization and operation of joint-stock companies in Tajikistan

Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон

НОМИ ФАН: ҶАМЌОИЯТИ ИҚТИСОДИ БЕРУНАИ КОРХОНАҲО ДАР
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Ҳафтаи 16.
АМАЛИЁТҲОИ СОДИРОТИЮ
ВОРИДОТИИ
ХИЗМАТРАСОНИҲОИ БАЙНАЛ
МИЛАЛӢ, ТАШКИЛУ
ҶАМЌОИЯТИ КОРХОНАҲОИ
САҲОМӢ ДАР ТОҶИКИСТОН

Рустамзода Фитрат Музафар

НАҚШАИ ЛЕКСИЯ

1.Муқаддима

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои саҳомӣ

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои саҳомӣ

2.Хулоса

Ҷамъбасти мавзӯ.

Мақсади лексия:

Муайяннамоии нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ, ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои саҳомӣ ва асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои саҳомӣ ва нақши он дар иқтисодиёти Тоҷикистон ба ҳисоб меравад.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Яке аз шаклҳои асосии дар савдои байналмилалӣ ин корхонаи саҳомӣ ба шумор рафта, дар он шарикон аз мамлакатҳои гуногун дар асоси муштарак ва ба муддати тӯлонӣ бо мақсади ба даст овардани фоида аз ҳисоби истеҳсоли маҳсулот ё хизматрасонӣ ташкилоти тижоратӣ таъсис медиҳанд ва ҳуқуқ ба ҳиссаи фоида, иштирок дар идоракунии саҳми назарраси ҳешро мегузоранд.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Корхонаҳои саҳомӣ барои мамлакатҳое, ки сармояи хориҷиро ҷалб мекунанд, шакли самарабахши сармоягузори мустақими хориҷӣ ба ҳисоб меравад, зеро барои сармоягузориҳо баргардонидан ва пардохти фоизҳо эҳтиёҷ нест ва баргардонидани сармояи гузошташуда дар раванди ба амал баровардани натиҷаҳои фаъолияти истеҳсоли амалӣ карда мешаванд.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Дар ибтидо шакли асосии савдои байналмилалӣ савдои мол башумор мерафт.

Мақтаби классикҳои назарияи иқтисодӣ ба таври боварибахш исбот намуданд, ки мамлакате, ки дар тараққиёти қувваҳои истехсолкунандаи худ дар асоси тақсимот ва кооперасияи меҳнат муваффақиятҳо ба даст овардааст, дар мубодилаи мол дар бозорҳои хориҷӣ нисбат ба дигарҳо бартарӣ пайдо кардаанд.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Чунки барои истеҳсолкунандагон чандон фоидабахш набуд, зеро фуршанда дар чунин муомилоти кутоҳмудат ҳамеша суд мекард ва истеҳсолкунанда ба зиён рӯ ба рӯ мегардид, ки барои истеҳсолкунанда чунин тарзи савдо диқатҷалбкунанда ва самаранок ба шумор намерафт. Дар оянда хавфҳои зиёд бавучуд меомаданд, ба монанди рақибони пуртаҷриба ва монополистҳо, ки онҳо маҳсулотҳои истеҳсол мекарданд, ки бисёр душвор ва муракаб ба шумор мерафт.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Дар шароити муосир, самараи истеҳсоли маҳсулоти мураккаб аз ҷониби истеҳсолкунандаи ниҳоии он гирифта мешавад. Дар навбати худ сармоягузoron аллакай дарк намуданд, ки ба ҷои фурухтани молҳо, иҷозатномаҳо ва ноу-хау онҳо бояд пеш аз ҳама сармоягузориҳои дарозмудатро бо корхонаҳои гуногун ба роҳ монанд, ба монанди тадқиқот, тарҳрезӣ, истеҳсол, фурӯши маҳсулот.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Дар ҳолати самаранок сармоягузорӣ намдуан барои истеҳсоли маҳсулот дар корхонаҳо он ҳадафҳои гузошта шуда пурра иҷро мегарданд. Сармоягузор метавонад суди бештаро ба даст биорад.

Сабабҳои дигари муҳочирати сармоя ба хориҷа дар он зоҳир меёбад, ки нобаробар тақсим шудани сарватҳои табиӣ, аҳоли, тафовути таърихӣ илмию техникӣ, маълумот ва тахассуси коргарон мебошад.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Ташаккули босуръати марҳалаи нави интернационаликонии иқтисодиёт бо истеҳсол ва ба бозори ҷаҳонӣ пешниҳод намудани маҳсулоти миёна дар шакли кооперасияи технологии байниширкати ва аутсорсинг алоқаманд аст муҳим арзёби гардидааст. Ҳаҷми интиқоли фаромарзии ҷузъҳо имрӯз дар як сол 2 триллион доллари амрикоиро ташкил медиҳад ва ҳама аутсорсинг 24% арзиши саноати ҷаҳонии истеҳсолиро дар бар мегирад.

Нақши корхонаҳои сахомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Ширкатҳои трансмили модарӣ, ки барои ба даст овардани бартариятҳо дар ҳамаи марҳилаҳои сармоягузорӣ кӯшиш менамуданд ва ба инкишофи интенсивии истеҳсоли байналхалқии маҳсулоти мобайни, яъне воридкунии иқтисодиёти ҷаҳонӣ, аз ҷумла дар шакли корхонаҳои муштарак шуруъ намуданд.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Ба андешаи мутаххасисони Форуми Ҷаҳонии Иқтисодӣ Давос 2008, аутсорсинг, бахусус дар саноати истеҳсолӣ, аллакай худро яке аз омилҳои асосии рушди ҷаҳонӣ тавассути тақсими самараноки захираҳои маҳдуди ҷаҳонӣ байни корхонаҳои тиҷоратӣ ва минтақаҳои ҷуғрофӣ бо назардошти хароҷоти муқоисавии истеҳсолот нишон дода аст.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Яке аз бартариҳои асосии аутсорсинг дар он зоҳир меёбад, ки истеҳсоли ҷузъҳо на танҳо барои кишварҳои пешрафта ва ширкатҳои бузург, балки барои бисёре аз кишварҳои рӯ ба тараққӣ ва инкишофёта ва тиҷорати хурду миёна дастрас мебошад.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Дар ин замина суръати сармоягузори хориҷӣ низ бо суръати баланд рушд менамуд. Дар давоми 10 соли охир сармоягузориҳо нисбат ба ММД се баробар ва назар ба муомилоти савдои байналхалқӣ ду баробар зиёд шуданд. Ин равандҳо барои рушди соҳибкори муштарак байналмилалӣ шароитҳои мусоид фароҳам оварданд.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Корхонаҳои саҳомӣ аз дигар шаклҳои кооперасия ба кулиии фарқ менамояд – яъне дар ҳамбастагӣ фаъолият кардани шарикони кишварҳои гуногуни ҷаҳон дар корхона дар асоси қарорҳои ҳуқуқӣ барои истеҳсоли якҷояи маҳсулот ва хизматрасониҳо. Чунин шаклҳои ҳамкориӣ байналмилалӣ дорои як қатор афзалиятҳо мебошад. Ба онҳо чунин шаклҳо дохил мешаванд:

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

- муттаҳид намудани унсурони пурзуртарини қувваҳои истехсолкунандаи шарикон;
- мавҷуд набудани низоҳ дар бозорҳои хориҷӣ;
- ҳамкориҳои дарозмуддати судманд ба ҳамдигар.

Дар солҳои охир ҳаёти сармояи асосии то 3-5 сол коҳиш ёфтанд ва 80-90 фоизи маҳсулоти нави истехсолнамудаи технологияҳо барои баргардондани маблағҳои харҷшуда имкон пайдо накарданд.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Яке аз роҳҳои бартараф намудани чунин тамоюлҳо тавассути истеҳсоли муштаракӣ байналмилалӣ мебошад. Зеро имконият фароҳам меорад, ки хароҷоти истеҳсолот кам карда, суръати рушди сармоя зиёд гардад ва рақобатпазирии маҳсулот дар бозорҳои дохилӣ ва хориҷӣ баланд гардад.

Дар савдои байналмилалӣ корхонаҳои саҳомӣ аз лиҳози бартариҳои худ мавриди истифодаи васеъ қарор гирифта буд.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Ширкатҳои трансмиллӣ дар навбати худ корхонаҳои саҳомро ҳамчун сохтори амудии кооперативии дохилиширкати барои истихроҷ, коркарди ашёи хом ва истеҳсоли маҳсулоти тайёр дар мамлакатҳои тараққиёбанда истифода мебард ва тавасути чунин корхонаҳо ҳадафҳои ширкатро дар бозор ва мамлакатҳои тараққикарда амалӣ менамуд. Муносибатҳои иқтисодии бошад дар байни мамлакатҳои тараққикарда дар асоси ҳамкориҳои барои ишғоли бозорҳо ба роҳ монда шудаанд.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Чунин тарзи ҳамкорӣ муттаҳидшавии самараноки дуроҳои моддӣ ва ғайримоддӣ ва бартарии рақобатпазириро дар бозори ҷаҳонӣ мустаҳкам менамуд. Баъди ба дастовардани таҷрибаҳои ҷаҳонӣ аксарияти мамлакатҳои рушдёбанда дар асоси корхонаҳои саҳомӣ саноати ҳозиразамони миллиро ташкил медоданд, ки ин пеш аз ҳама ба иқтисодиёти мамлакатҳои тарақикарда фоидаи зиёдеро ба бор меовард ва онҳо молҳои истеҳсолнамудаи хешро тибқи стандартҳои байналмилалӣ омода мекарданд ва ба бозорҳои ҷаҳони интиқол медоданд.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Дар нимаи дуюми асри 20 рушди босуръати корхонаҳои саҳомӣ диққати классикони назарияи иқтисодии ҳозираро ба худ ҷалб намуд. Онҳо корхонаҳои саҳомиро воситаи бе низоъ ба бозорҳои хориҷӣ ворид шудани корхонаҳои ШТМ арзёбӣ намуданд. Олими барҷастаи амрикоӣ, Чон Гэлбрейт дар асари илмии худ «Назарияҳои иқтисодӣ ва ҳадафҳои ҷомеа» навиштааст, ки ширкатҳои байналмилалӣ муҳаррики тағйирот мегарданд ва низоми нақшавӣ эҷод мекунанд.

Нақши корхонаҳои саҳомӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ

Дар навбати худ вазифаи асосии корхонаҳои саҳомӣ устувориҳои ширкатҳои трансмиллиро дар бозорҳои гуногун нигоҳ медоранд.

Нақши калони корхонаҳои саҳомиро дар муносибатҳои байналхалқии иқтисодӣ дигар олимони намоёни амрикоӣ ба монанди Х.Перлмутер, Р. Вернон, К. Кариган, Ч. Дуннинг дар асарҳои илмии хеш ба таври васеъ шарҳ додаанд.

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои саҳомӣ

Дар таҷрибаи тиҷорати байналмиллалӣ маҷмӯи нисбатан маҳдуди қарордоҳо ва мантиқан истифода намудани онҳо муайян гардидааст.

- ✘ Қарордодҳои асосии байналмилалӣ инҳоянд:
- ✘ содироту воридоти маҳсулот ва хизматрасонӣ;
- ✘ истеҳсол намудани маҳсулот;
- ✘ литсензиякунонии байналмилалӣ;
- ✘ лизинги байналмилалӣ;
- ✘ корхонаҳои муштарак;
- ✘ корхонаҳои хориҷӣ.

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои сахомӣ

Аломати муттаҳидкунандаи қарордодҳои мазкур ҳадафи онҳо ба ҳисоб рафта: баровардани мол ба бозорҳои ҷаҳониро дарбар мегирад. Аз ин рӯ, ҳамаи қарордодҳои зикршуда бо ҳам ивазшаванда буда, истифодаи ҳар яки онҳо аз рӯи ҳадафҳои шарикон ва имкониятҳои ноил шудан ба онҳо муайян карда мешавад.

Дар муқоиса бо амалиётҳои дохилӣ, қарордодҳои байналмилалӣ хавфҳои бештарро доро мебошад.

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои саҳомӣ

Аз ин рӯ, ҳангоми ба роҳ мондани ҳамкориҳои байналмилалӣ, соҳибкорон аввал бештар ба соҳибкорони муваффақ пайравӣ мекунанд: онҳо фаъолияти хешро аз хурдтару гаронтар оғоз менамоянд ва баъдтар вақте, ки таҷриба пайдо намуданд, ба гаронтару мураккабтар мегузаранд, зеро дар онҳо таҷриба, боварӣ ва маблағ ҳосил мегардад.

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои саҳомӣ

Корхонаҳои саҳомӣ яке аз муомилоти мураккабтарин ва гаронарзиш ба шумор мераванд, зеро онҳо сармоягузори мустақимро дар фазои иқтисодии хориҷӣ, муддати тӯлони сармоягузори менамоянд, ки хавфҳои баландро дар бар мегиранд. Чунин ҳолатҳо хусусиятҳои ҳамкори шариконро муайян менамоянд.

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои саҳомӣ

Корхонаҳои саҳомӣ дар асоси принципҳои зерин таъсис меёбанд:

- ✘ ҳар як шариконе, ки ба корхонаҳои таъсисдода, ки моликияти муштарак ва идоракуниро ба вуҷуд меоварад, сармоягузори менамояд;
- ✘ Корҳои муштарак барои муддати тӯлонӣ тарҳрезӣ шуда, дар асоси шартномаи басташуда, танзими тамоми ҷанбаҳои фаъолият: интихоби шакли ташкилию ҳуқуқии корхона, ҳадафҳои фаъолият, ташаккули дастгоҳи идоракунӣ, тақсимот ва вазифаҳои идоракуниро муайян менамоянд ва омода мегарданд;
- ✘ ҳар як шарик ҳуқуқи гирифтани ҳиссаи фоида аз фаъолияти соҳибкориро доро мебошад ва дар идоракуни корхона иштирок мекунад ва сармоягузори менамояд.

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои саҳомӣ

Дар ҳолати баробар будани сармоягузориҳо, шарикон аз кишварҳои гуногун амалиёти камтари хавфнок ва гаронарзиши содироту воридотро интихоб мекунанд. Аммо дар таҷрибаи савдои байналмилалӣ сабабҳои зиёд мавҷуд аст, ки намегузорад чунин муомилотҳо имконнопазир гарданд.

Сабабҳои асосии афзалият додани муомилотикорхонаҳои муштарка нисбат ба дигар намудҳои муомилоти тиҷорати хориҷӣ инҳоянд:

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои саҳомӣ

- мавҷуд будани маҳдудият ё манъи воридоти ҳама гуна маҳсулот дар кишвари мавриди ҳадаф қарордошта;
- коҳиш додани талабот ба сармоя ва хавф нисбат ба муомилоти таъсиси корхонаи хориҷӣ;
- хатари баланди таъсис додани корхонаҳои хориҷӣ ё манъи чунин корхонаҳо дар қонунгузори маҳаллӣ;
- Пайдо кардани маъруфият аз ҷониби шарикҳои хориҷӣ дар кишвари мавриди ҳадаф қарордошта, тавассути корхонаҳои муштарак;

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои саҳомӣ

Хусусиятҳои корхонаи саҳомӣ таъсисдодашаванда пеш аз ҳама бо сатҳи иқтисодӣ ва технологияи рушди мамлакатҳое, ки шарикон ба онҳо тааллуқ доранд, муайян карда мешавад. Ҳамин тариқ, дар кишварҳои пешрафтаи саноатӣ корхонаҳои саҳомӣ барои кам кардани хароҷот тавассути истифодаи технологияҳои пешрафта, пешбурди маҳсулоти воридотӣ ба бозорҳои кишварҳои сеюм, одатан дар ҳоли рушд, аз байн бурдани рақибон дар кишварҳои худ ва рушди маҳсулоти баландтехнологӣ таъсис дода мешаванд.

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои саҳомӣ

Шарикон аз кишварҳои пешрафта дар кишварҳои рӯ ба тараққи барои аз худ намудани бозорҳои нав, баланд бардоштани рақобатпазирии маҳсулот аз ҳисоби кам кардани хароҷот ва истеҳсоли маҳсулоти арзон корхонаҳои саҳомӣ таъсис медиҳанд.

Таҷрибаи ҷаҳонӣ нишон медиҳад, барои таъсис ва ташкил додани корхонаи саҳомӣ аз якчанд мушкилотҳои ҷиддӣ вобаста аст, ки бо сабабҳои объективӣ ба амал меоянд.

Якум, шарикони муассис аз кишварҳои гуногун метавонанд сатҳҳои гуногуни технологияро истифода намоянд.

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои сахомӣ

Дуҷум, кормандони ширкат метавонанд дорои тахассусҳои гуногун, қобилиятҳои омӯзишӣ ва мутобиқати касбиро доробошанд.

Сеҷум, муассисон дорои имкониятҳои гуногуни молиявӣ ва иқтисодии истеҳсоли мебошанд, ки метавонанд барои расидан ба ҳадафҳои сеҷум монеаҳо эҷод намојанд.

Чаҳорум, шарикон на ҳамеша аз чиҳати ҳадафҳо, фурӯш ва сиёсати сармоягузори ба ҳамдигар ба мувофиқат мерасанд, ҳар яки онҳо фикрҳои хешро доробошанд.

Ангезаҳо барои ташкили корхонаҳои сахомӣ

Панҷум, қонунгузориҳои як қатор мамлакатҳо, ки сармоягузорию қабул менамоянд, метавонад озодии фаъолияти сармоягузорию хориҷиро дар соҳаҳои гуногун: сармоягузорию, фурӯш, асъор ва ғайра маҳдуд намоянд.

Барои кам кардани оқибатҳои чунин мушкилотҳо дар шароити тиҷорат, шарикон бояд қобилиятҳои эҳтимолию ва қобилияти расидан ба ҳадафҳои худро бодикқат таҳлил намоянд.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

Дар муомилоти байналмилали корхонаи сахомӣ асосноккунии дақиқтари иқтисодиро талаб менамояд. Дар асоси таҳия намудани нақшаи соҳибкорӣ амалӣ мегардад. Таҳия ва татбиқи лоиҳаи сармоягузори корхонаи сахомӣ аз чор марҳиларо дар бар мегирад: сармоягузори пешаки, сармоягузорӣ, амалиётӣ ва барҳамдиҳӣ.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои саҳомӣ

Дар марҳилаи якуми сармоягузори пешаки номгӯ ва ҳаҷми маҳсулоти истеҳсолшуда муайян карда мешавад, тадқиқоти маркетингӣ гузаронида мешавад ва бозорҳои фурӯши онҳо, технологияҳои истеҳсолӣ, таҷҳизоти зарурӣ, манбаъ ва нақшаҳои маблағгузорӣ муайян карда мешаванд, маълумотҳои монанд тартиб дода, ҳисобу китоби соҳибкориро муайян менамоянд. Мавқеи асосиро дар ин марҳила рушди портфели фармоишҳо ва асосноккунии даромади сармоягузориҳо аз ҷониби сармоягузoron амалӣ мегардад.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

Дар марҳилаи сармоягузорӣ тарҳи муҳандисӣ, сохтмонӣ ва технологӣ, анҷом дода мешавад, таҷҳизот харидори гардида, насб ва танзим карда мешавад, кадрҳо омӯзонида мешаванд ва корхонаи муштарак барои фаъолият намудан омода мешавад.

Дар раванди ба фаъолият шуруъ намудани иқтидорҳои истехсолӣ ва ворид намудани таҷҳизотҳои замонавӣ фаъолияти корхонаро беҳтар менамояд.

Рушди фаъолияти корхонаҳои сахомӣ ин нақшаи соҳибкорӣ ба ҳисоб меравад:

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

- самаранок маблағгузори намудан ва татбиқи лоиҳаи корхонаи муштаракро амалӣ намудан;
- ба нақшагирии ҷорӣ ва ояндабинии фаъолияти корхона ва рушди он;
- Қалби бештари сармоягузoron ва бонкҳои ҷаҳонӣ барои амали намудани лоиҳа;
- ба сармоягузори хориҷӣ пешниҳод намудани лоиҳа ва онҳоро барои ҳамкориҳои судманд бовар кунонидан;
- Дастгири ёфтани аз ҷониби мақомотҳои давлатӣ.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

Барои амалӣ намудани нақшаи соҳибкорӣ бояд чунин омилҳоро

дар бар гирад:

- хулоса;
- хусусиятҳои корхона ва стратегияи рушди он;
- шарҳи мухтасари маҳсулоти истеҳсолшуда;
- стратегияи маркетингӣ;
- нақшаи истеҳсолот;
- нақшаи ташкилӣ;
- нақшаи сармоягӯзорӣ;
- ҷадвали амалисозии лоиҳа;
- арзёбии самаранокии лоиҳа.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

Яке аз ҷузҳои муҳими амалишавии лоиҳа ин хулосаи он ба шумор меравад, ки дар он асосии лоиҳа иникос гардидааст ва натиҷаҳои мушахассро дар нақшаи соҳибкорӣ ба таври муфассал нишон дода шудааст. Вазифаи асосии нақшаи соҳибкорӣ дар он зоҳир меёбад, ки дар он шакли мухтасари натиҷаҳо ва нишон додани моҳияти лоиҳа иникос гардидааст.

Хулосаи нақшаи соҳибкорӣ баъд аз омода гардидани тамоми бахшҳои лоиҳа таҳия мегардад.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

Дар фасли якуми лоиҳа вобаста ба «хусусиятҳои асосии корхона ва стратегияи рушди он» маълумот дар бораи ташкилкунандагон, мақсади асосии таъсиси корхонаи муштарак, номгӯи маҳсулот, ҳаҷми истеҳсолот, хусусияти технология ва навоварии таҷҳизотҳои замонавии истифодашаванда ва нишондодҳои асосии фаъолияти молиявӣ ҳоҷагӣ корхона нишон дода шудааст. Ҳангоми шарҳи стратегияи рушд самтҳои асосии такмил додани истеҳсолот ё тағир додани маҳсулот нишон дода мешавад.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

Дар фасли дуюм бошад, «шарҳи маҳсулот» яъне тавсифи асосии маҳсулот оварда шудааст; доираи татбиқ, хосиятҳои истеъмолий, функционалӣ ва фурӯш, мувофиқ будан ба стандартҳои миллӣ ва байналмилалӣ сифат, талабот ба кафолат, хидматрасониҳои пеш аз фурӯш ва пас аз фурӯш, дараҷаи навоарӣ ва мавҷудияти патентҳо, иҷозатномаҳо ва шаҳодатномаҳоро дар бар мегирад.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

Дар фасли сеюм вобаста ба «стратегияи маркетингӣ» ва нақши он дар амалӣ гардонидани нақшаи соҳибкорӣ ва мавқеи он дарҷ гардидааст, ки яке аз бахшҳои муҳим башумор меравад. Дар ин бахш шарҳи умумии бозорҳои пешниҳодшудаи фурӯши маҳсулот ва пешгӯии динамикаи рушди он, муайян намудани омилҳое, ки ба тамоюлҳои рушди бозор таъсир мерасонанд ва саҳми корхонаҳоро дар бозорҳо асоснок мекунад.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

Дар фасли дигари лоиҳа бошад, яъне «нақшаи истеҳсолот» барномаи он ҳисоб карда шуда, номенклатура ва ҳаҷми маҳсулоти истеҳсолшуда, ҳаҷми фурӯши маҳсулот, иқтидорҳои зарурии истеҳсоли, захираҳои моддию техникӣ ва энергетикӣ ҳисоб карда мешаванд. Дар ин бахш муҳимтарин таъминкунандагони ашёи хом ва масолеҳ нишон дода, усулҳои пардохти онҳо муайян карда мешаванд.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

Дар байни муассисони корхонаи сахомӣ ба сифати сахмгузорӣ ба сармояи оинномавӣ корхона истифода бурдани молу мулке, ки ҳуқуқи ихтиёрдории онҳо маҳдуд аст, ба монанди (чамъовардашудаи маблағҳои қарзӣ ва қарзҳо), инчунин имиҷҳои соҳибкорӣ, паст задани обрӯ ва робитаҳо иҷозат дода намешавад, зеро онҳоро бо пули нақд арзёбӣ намудан мумкин нест. Дар сармояи оинномавии ҚСҚ ё ҚСП сармояи зеҳнӣ наметавонад намояндагӣ намояд, зеро онро бо сахмияҳо таъмин кардан ғайримкон аст.

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

Баъди бақайдгирии корхонаи муштарак сармояи оинномавӣ он бояд дар соли якуми 50 фоиз ва дар соли дуюм 100 фоизро ташкил намояд. Зеро ннро метавонад аз ҳисоби давраҳои фаъолияти корхонаи муштарак ва аз ҳисоби фоида, инчунин аз ҳисоби саҳмгузории иловагии муассисон таъмин намояд.

Дар ташкил ва фаъолият намудани корхонаи муштарак як қатор камбудӣ ва мушкилотҳои ташаккули сармояи оинномавӣ ошкор карда шудаанд:

Асосҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳои сахомӣ

- Шарикони маҳаллӣ, тибқи қоида бояд баҳодиҳии ҳуқуқи истифодабарии замин ва сарватҳои табииро дуруст нишон диҳанд, аммо барои дуруст нишон додан онқадар кӯшиш намеkunанд.
- Саҳмдорони хориҷӣ манфиатдор мебошанд, ки арзиши сармоягузори худро баланд бардоранд.
- Шарикони маҳаллӣ талош меkunанд, ки бартарии сармоягузорони хориҷиро ҳангоми таҳияи оиномаи корхона иҷозат надиданд, зеро фаъолияти корхонаи сахомиро назорат намуда тавонанд.

Чамъбасти мавзуъ

Даромади асосии ва рушду ташаккули корхонаи саҳомӣ ва ҳавасмандгардонии коллективи кормандони он бадаст овардани фоида ба шумор меравад. Дар шароити муосир чалби сармоягузорӣ ва таъсиси корхонаҳои саҳомӣ яке аз шартҳои муҳим барои иқтисодиёти мамлакат ба шумор меравад, зеро дар ҳолати таъсиси чунин корхонаҳо метавонад барои ворид намудани технологияҳои муосир заминаи хуб фароҳам оварад.

АДАБИЁТИ ИСТИФОДАШУДА

1. Турбан Г.В. Экономика и управление внешнеэкономической деятельностью: учеб. пособие / под ред. Г. В. Турбан. Минск: 2007
2. Дин Ждушунь. Феномен экономического развития Китая / М. Ковалев, В. Новик. Минск: Издат. Центр БГУ, 2008.
3. Мировая экономика и международный бизнес: учебник / В. В. Поляков, Р. К. Щенин: под общ. Ред. В.В. Полякова и Р. К. Щенина. М.: КНОРУС, 2005.
4. Диденко Н.И. Международная экономика: учеб. Пособие / Н.И. Диденко. Ростов н/Д: Феникс, 2007.